

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь шүүхийн тогтолцоо, зохион байгуулалт, бүрэн эрх, үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоох, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх баталгаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Шүүхийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Шүүхийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай, Шүүхийн захиргааны тухай хууль, шүүхийн эрх зүйн байдал, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны журмыг тогтоосон бусад хууль тогтоомжоос бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“шүүх” гэж Монгол Улсын Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан журмаар байгуулагдан эрүүгийн хэрэг, эрх зүйн маргааныг Монгол Улсын нэрийн өмнөөс хянан шийдвэрлэж, заавал биелэх тогтоол, магадлал, шийдвэр гаргадаг аливаа шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүнийг;

3.1.2.“дагнасан шүүх” гэж эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулагдсан шүүхийг.

4 дүгээр зүйл.Шүүхийн эрхэм зорилго

4.1.Монгол Улсын шүүх нь дараах эрхэм зорилготой:

4.1.1.хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах, зөрчигдсэн эрхийг сэргээн тогтоох;

4.1.2.Монгол Улсын бүрэн эрхт байдал, тусгаар тогтнол, Үндсэн хуульт байгууллыг хамгаалах;

4.1.3.хууль дээдлэх, шударга ёс, ардчилсан ёсыг бэхжүүлэх;

4.1.4.эрүүгийн хэрэг, эрх зүйн маргаан /цаашид “хэрэг, маргаан” гэх/-ыг хянан шийдвэрлэх замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн дэг журмыг бэхжүүлэх, иргэний эрх зүйн ухамсар, соёлыг дээшлүүлэх;

4.1.5.гэм буруугүй нэг ч хүнийг хилсдүүлэхгүй байх нөхцөлийг хангах.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗАРЧИМ

5 дугаар зүйл.Шүүхийн тогтолцооны нэгдмэл байдал

5.1.Монгол Улсын шүүхийн тогтолцоо нь нэгдмэл байх бөгөөд шүүх зохион байгуулалтын хувьд бие даасан байна.

5.2.Шүүхийн тогтолцоо, зохион байгуулалтыг Монгол Улсын Үндсэн хууль /цаашид “Үндсэн хууль” гэх/ болон энэ хуулиар тогтоох замаар шүүхийн тогтолцооны нэгдмэл байдлыг хангана.

5.3.Монгол Улсад шүүх эрх мэдлийг гагцхүү Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан журмаар байгуулагдсан шүүх хэрэгжүүлнэ.

5.4.Аливаа шүүхийн үйл ажиллагаа, шийдвэр нь Улсын дээд шүүхийн хяналтаас гадуур байж үл болно.

6 дугаар зүйл.Шүүхийн бие даасан байдал

6.1.Шүүх нь хууль тогтоох, гүйцэтгэх эрх мэдлийн байгууллагаас бие даасан байх бөгөөд шүүх эрх мэдлийг аливаа байгууллага, этгээдээс хараат бусаар хэрэгжүүлнэ.

6.2.Шүүхийн бие даасан байдлын зарчмыг алдагдуулсан, дордуулсан хууль болон эрх зүйн бусад акт гаргахыг хориглоно.

6.3.Бүх шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ шүүгчийн шүүн таслах үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс оролцох, шүүн таслах ажиллагаатай холбоотой заавар, удирдамж өгөх, шүүгчид тодорхой хэрэг, маргааныг нэр заан хуваарилах зэргээр шүүгчийн хараат бус байдалд халдахыг хориглоно.

6.4.Шүүх нь төсөв, санхүүгийн хувьд бие даасан байж, үйл ажиллагаагаа байнга, тасралтгүй явуулах нөхцөлөөр хангагдсан байна.

6.5.Шүүх нь өөрийн захиргаатай байх ба түүний чиг үүргийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, шүүхийн тамгын газар хэрэгжүүлэх бөгөөд тэдгээрийн үйл ажиллагааг Шүүхийн захиргааны тухай хуулиар зохицуулна.

6.6.Шүүх нь шүүн таслах ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд туслах үүрэг бүхий мэргэшсэн ажилтантай байх бөгөөд шүүхийн мэргэшсэн ажилтны эрх зүйн байдлыг Шүүхийн захиргааны тухай хуулиар тогтооно.

6.7.Бүх шатны шүүхийн шүүгчийн орон тоо хүрэлцэхүйц хэмжээнд байна.

6.8.Шүүх нь соёмбо, өөрийн нэр (дугаар) бүхий тамга, тогтоосон загвараар үйлдсэн тэмдэгтэй байна.

6.9.Шүүх албан бичгийн болон шийдвэрийн хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

7 дугаар зүйл.Шүүх хууль дээдлэх, гагцхүү хуульд захирагдах

7.1.Хууль дээдлэх нь шүүхийн зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.

7.2.Шүүхээр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг гагцхүү хуулиар зохицуулна.

7.3.Шүүх зөвхөн хүчин төгөлдөр болсон, албан ёсоор нийтлэгдсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээг хэрэглэнэ.

7.4.Хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхэд хэрэглэх хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуульд нийцээгүй гэж шүүх үзвэл тухайн хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг түдгэлзүүлж, уг хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээний тухай саналаа Улсын дээд шүүхэд оруулна.

8 дугаар зүйл.Шүүхийн үйл ажиллагаа нээлттэй, ил тод байх

8.1.Шүүхийн үйл ажиллагаа олон нийтэд нээлттэй, ил тод байна.

8.2.Шүүх хуралдааныг хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд нээлттэй явуулна.

8.3.Шүүх хуралдааныг нээлттэй явуулах нөхцөл, шаардлагыг хангасан шүүх хуралдааны танхимын зохион байгуулалт, стандартыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл баталж, мөрдүүлнэ.

8.4.Анхан шатны шүүх хэрэг, маргааныг хамтран шийдвэрлэхдээ ил тод байдал, шудрага ёс, олон нийтийн хяналтыг бий болгох зорилгоор иргэдийн төлөөлөгчдийг хуульд заасан журмын дагуу оролцуулна. Иргэдийн төлөөлөгчдийн эрх зүйн байдлыг хуулиар тогтооно.

8.5.Шүүх хуралдааны дуу болон дүрс бичлэгийг хийж архивлана.

8.6.Шүүх бүр өөрийн цахим хуудастай байж, шийдвэр, үйл ажиллагаагаа нийтэд тогтмол мэдээлж байна.

8.7.Шүүх хэрэг, маргааныг хэрхэн шийдвэрлэсэн тухай төр, хувь хүн, хуулийн этгээдийн хуулиар хамгаалагдсан нууцад хамаарахгүй мэдээллийг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэлээр нийтэд мэдээлж байна.

9 дүгээр зүйл.Мэтгэлцэх зарчим

9.1.Шүүн таслах ажиллагааг мэтгэлцэх зарчмын үндсэн дээр явуулна.

9.2.Шүүн таслах ажиллагааны мэтгэлцэх зарчмыг хангахдаа шүүх хуралдаанд талууд, тэдгээрийн өмгөөлөгч, хууль ёсны төлөөлөгч болон улсын яллагчид асуулт асуух, хариулах, нотлох баримтыг танилцуулах, өөрсийн тайлбар, үндэслэлээ хамгаалах, үгүйсгэх боломжийг тэгш олгоно.

9.3.Шүүх хуралдааны үеэр мэтгэлцэх журмыг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх холбогдох хуулиар зохицуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХ

10 дугаар зүйл.Монгол Улсын шүүхийн тогтолцоо

10.1.Монгол Улсын шүүхийн үндсэн тогтолцоо нь Улсын дээд шүүх, аймаг, нийслэлийн шүүх /цаашид “давж заалдах шатны шүүх” гэх/, сум буюу сум дундын, дүүргийн /цаашид “анхан шатны шүүх” гэх/ шүүхээс бүрдэнэ.

10.2.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийг нутаг дэвсгэрийн хэмжээ, хүн амын нягтаршил, шийдвэрлэсэн хэрэг, маргааны тоог харгалзан засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хэд хэдэн нэгжийг харьяалуулан эрүү, иргэн, захиргааны зэрэг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулна.

11 дүгээр зүйл.Шүүх байгуулах, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

11.1.Монгол Улсад шүүхийг Үндсэн хууль болон энэ хуульд заасан журмын дагуу зөвхөн хуулиар байгуулж, өөрчлөн байгуулж, татан буулгана.

11.2.Улсын дээд шүүхийг Үндсэн хуульд заасан журмын дагуу байгуулж, татан буулгана.

11.3.Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийг байгуулах, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах асуудлыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл Засгийн газартай зөвшилцөн санал болгосноор Монгол Улсын Ерөнхийлөгч /цаашид “Ерөнхийлөгч” гэх/ Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ.

12 дугаар зүйл.Шүүхийн бүрэлдэхүүн

12.1.Бүх шатны шүүх нь Ерөнхий шүүгч, шүүгчдээс бүрдэнэ.

12.2.Шүүхийг тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгч тэргүүлнэ.

12.3.Үндсэн хууль, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан болзол, журмын дагуу Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг Ерөнхийлөгч зургаан жилийн хугацаагаар томилно.

12.4.Улсын дээд шүүхийн танхимын тэргүүн болон Улсын дээд шүүхээс бусад шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг Ерөнхийлөгч гурван жилийн хугацаагаар томилж, тухайн шүүхэд нэг удаа улируулан томилж болно.

12.5.Ерөнхий шүүгч, танхимын тэргүүний тусгайлсан бүрэн эрхийг энэ хуулиар, шүүгчийн нийтлэг бүрэн эрхийг Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулиар, шүүн таслах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон тодорхой бүрэн эрхийг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх холбогдох хуулиар тус тус зохицуулна.

12.6.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг түр эзгүйд түүнийг шүүгчээр хамгийн олон жил ажилласан танхимын тэргүүн орлох ба бусад шүүхийн Ерөнхий шүүгчийг түр эзгүйд түүнийг шүүгчээр тухайн шүүхийн хамгийн олон жил ажилласан шүүгч орлоно.

13 дугаар зүйл.Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

13.1.Ерөнхий шүүгч дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.тухайн шүүхийг дотоод, гадаад харилцаанд төлөөлөх;

13.1.2.шүүгчдийн зөвлөгөөнийг товлон зарлах, хуралдуулах, удирдах, гарсан шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;

13.1.3.шүүх хуралдааныг даргалах, шүүх хуралдаан даргалагч болон шүүх бүрэлдэхүүнийг томилж, танхимын үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

13.1.4.иргэдийг хүлээн авах ажлыг хуулийн дагуу зохион байгуулах;

13.1.5.иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах.

13.2.Ерөнхий шүүгч эрх хэмжээнийхээ асуудлаар захирамж гаргана.

14 дүгээр зүйл.Танхимын тэргүүний бүрэн эрх

14.1.Танхимын тэргүүн дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

14.1.1.танхимыг тэргүүлж, танхимын шүүгч, шүүгчийн туслах, шүүх хуралдааны нарийн бичгийн даргын ажлыг удирдан зохицуулах;

14.1.2.танхимын эрхэлсэн шүүн таслах ажлын чиглэлээр иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах;

14.1.3.хуульд заасан журмын дагуу шүүх хуралдааныг даргалах.

14.1.4. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийг эдлэх;

14.2.Танхимын тэргүүн эрх хэмжээнийхээ асуудлаар захирамж гаргана.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХ

15 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүх

15.1.Улсын дээд шүүх нь Монгол Улсын шүүхийн дээд байгууллага бөгөөд хяналтын шатны шүүх мөн.

15.2.Улсын дээд шүүх нь шүүн таслах ажлын төрлөөр хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх иргэн, эрүү, захиргааны хэргийн дагнасан танхимтай байна.

16 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн бүрэлдэхүүн

16.1.Улсын дээд шүүх нь Ерөнхий шүүгч, арван зургаагаас доошгүй шүүгчээс бүрдэнэ.

16.2.Улсын дээд шүүхийн шүүгч энэ хуулийн 15.2-т заасан танхимын аль нэгд харьяалагдах бөгөөд түүнийг хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх өөр танхимын шүүн таслах ажиллагаанд оролцуулахыг хориглоно.

17 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн бүрэн эрх

17.1.Улсын дээд шүүх нь давж заалдах шатны шүүхийн иргэн, эрүү, захиргааны хэргийн магадлалтай холбогдуулан гаргасан эрх зүйн маргааныг талуудын гомдол, Улсын ерөнхий прокурорын эсэргүүцлийн үндсэн дээр хяналтын журмаар хянан шийдвэрлэнэ.

17.2.Хяналтын шатны шүүхийн тогтоол эцсийнх байна.

17.3.Улсын дээд шүүх энэ хуулийн 17.1-д заасан бүрэн эрхээс гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

17.3.1.тодорхой хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх замаар Үндсэн хуулиас бусад хуулийг зөв хэрэглэх талаар албан ёсны тайлбар гаргаж, тогтмол хэвлэн нийтлэх;

17.3.2.шүүхийн шийдвэр, практикт үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа хууль санаачлагчид уламжлах;

17.3.3.шүүхийн танхимыг энэ хуулийн 19.4-т заасан журмаар байгуулах;

17.3.4.Үндсэн хуулийн цэц, Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, Сонгуулийн ерөнхий хорооны гишүүнд нэр дэвшүүлэх;

17.3.5.хууль дээдлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах талаар Үндсэн хуулийн цэц, Улсын ерөнхий прокурор, Хүний эрхийн Үндэсний Комиссоос шилжүүлсэн асуудлыг хянан шийдвэрлэх;

17.3.6.энэ хуулийн 7.4-т заасан саналыг хэлэлцэж үндэслэлтэй гэж үзвэл Үндсэн хуулийн цэцэд хүсэлт гаргах;

17.3.7.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

18 дугаар зүйл.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

18.1.Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхээс гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1. танхимын тэргүүний ажлыг удирдан зохицуулах;

18.1.2.хэргийн харьяаллын талаар шүүх болон танхим хооронд гарсан маргааныг шийдвэрлэх;

18.1.3. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийг эдлэнэ. Ерөнхий шүүгч нь Улсын дээд шүүхийн шүүн таслах ажиллагаанд танхим харгалзахгүй оролцоно.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ДАВЖ ЗААЛДАХ ШАТНЫ ШҮҮХ

19 дүгээр зүйл.Давж заалдах шатны шүүх

19.1.Давж заалдах шатны шүүх нь анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг талуудын гаргасан гомдол, прокурорын эсэргүүцлийн үндсэн дээр давж заалдах журмаар хянан шийдвэрлэнэ.

19.2.Давж заалдах шатны шүүхийг шүүн таслах ажиллагааны төрлөөс хамааран дараах байдлаар дагнан байгуулна:

19.2.1.аймаг, нийслэлийн Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүх;

19.2.2.аймаг, нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүх;

19.2.3.захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх.

19.3.Давж заалдах шатны шүүх нь “аймаг, нийслэлийн давж заалдах шатны... дугаар/дүгээр шүүх” гэсэн улсын хэмжээний нэгдсэн дэс дугаартай байх бөгөөд энэ нь түүний албан ёсны нэр, хаяг болно.

19.4.Давж заалдах шатны шүүх нь энэ хуулийн 22.4-т заасан танхимтай байж болно.

20 дугаар зүйл.Давж заалдах шатны шүүхийн бүрэн эрх

20.1.Давж заалдах шатны шүүх энэ хуулийн 19.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

20.1.1.хуулиар тусгайлан харьяалуулсан хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэх;

20.1.2.давж заалдах шатны шүүн таслах ажиллагааны шүүхийн практикт үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа Улсын дээд шүүхэд уламжлах;

20.1.3.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

21 дүгээр зүйл.Давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

21.1.Давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч энэ хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

21.1.1. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрх;

21.1.2. шүүх хуралдаан даргалагчийн дарааллыг улирал буюу хагас жил бүр шинэчлэн тогтоож, энэ хуулийн 20.1.1-д заасны дагуу хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнийг шүүгчдийн зөвлөлгөөнөөр хэлэлцүүлж, томилох;

21.1.3. шүүн таслах ажлын чиглэлээр тодорхой хэргийн харьяаллын талаар анхан шатны шүүхийн хооронд гарсан маргааныг хянаж зохих харьяаллыг тогтоох;

21.1.4. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ АНХАН ШАТНЫ ШҮҮХ

22 дугаар зүйл. Анхан шатны шүүх

22.1. Анхан шатны шүүх нь хуулиар харьяалуулсан эрүүгийн болон захиргааны хэрэг, эрх зүйн маргааныг анхан шатны журмаар хянан шийдвэрлэнэ.

22.2. Анхан шатны шүүхийн тогтолцоо нь дараах бүтэцтэй байна:

- 22.2.1. дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.2.2. дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.2.3. захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх;
- 22.2.4. сум буюу сум дундын шүүх.

22.3. Сум буюу сум дундын шүүхийг шүүн таслах ажлын төрлөөр дагнан байгуулж болно.

22.4. Анхан шатны шүүх тодорхой хэрэг, маргааны төрлөөр насанд хүрээгүй хүмүүсийн хэрэг, гэр бүл, хөдөлмөрийн маргааны зэрэг танхимтай байж болно.

22.5. Энэ хуулийн 22.4-т заасан танхимыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Улсын дээд шүүх тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчтэй зөвшилцөн байгуулна.

22.6. Анхан шатны шүүх нь “анхан шатны... дугаар/дүгээр шүүх” гэж хуулиар улсын хэмжээний нэгдсэн дэс дугаартай байх бөгөөд энэ нь түүний албан ёсны нэр, хаяг болно.

22.7. Анхан шатны шүүх нь шүүн таслах ажлыг иргэдэд ойртуулах зорилгоор нүүдэллэн ажиллаж болох бөгөөд анхан шатны шүүхийн нүүдлэн ажиллах нийтлэг журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл батална.

23 дугаар зүйл. Анхан шатны шүүхийн бүрэн эрх

23.1. Анхан шатны шүүх энэ хуулийн 22.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

23.1.1. шүүн таслах ажиллагааны практикт дээр үндэслэн хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох тухай саналаа Улсын дээд шүүхэд уламжлах;

23.1.2. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

24 дүгээр зүйл. Анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн бүрэн эрх

24.1. Анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгч нь энэ хуулийн 13.1-д зааснаас гадна дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

24.1.1. Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 10.2 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрх;

24.1.2. шүүх хуралдаан даргалагчийн дарааллыг улирал буюу хагас жил бүр шинэчлэн тогтоож, энэ хуулийн 20.1.1-д заасны дагуу хэрэг, маргааныг анхан шатны журмаар шийдвэрлэх шүүх бүрэлдэхүүнийг шүүгчдийн зөвлөлгөөнөөр хэлэлцүүлж, томилох;

24.1.3. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

25 дугаар зүйл. Шүүгчдийн зөвлөгөөн

25.1. Шүүхэд тухай шүүхийн нийт шүүгчээс бүрдсэн шүүгчдийн зөвлөгөөн ажиллана.

25.2. Шүүгчдийн зөвлөгөөн нь тогтмол хуралдаж, дараах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ:

25.2.1. тодорхой хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэхээс бусад шүүхийн дотоод ажлын зохион байгуулалт, журмыг шүүхийн тамгын газартай хамтран тогтоох;

25.2.2. шүүх хуралдаан даргалагчийн дарааллыг тогтоох;

25.2.3. хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх шүүгчийг болон шүүх бүрэлдэхүүнээр шийдвэрлэх хэрэгт оролцох шүүгчийг томилох дарааллыг тогтоох;

25.2.4. шүүгчдийн мэргэжлийг дээшлүүлэх саналаа Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд уламжлах;

25.2.5. Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлэх;

25.2.6. тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгчид нэр дэвшүүлэх;

25.2.7. Шүүхийн ёс зүйн хороонд нэр дэвшүүлэх;

25.2.8. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

25.3. Шүүгчдийн зөвлөгөөнийг тухайн шүүхийн Ерөнхий шүүгч товлон зарлаж, удирдан явуулах ба тухайн шүүхийн шүүгчдийн олонхийн саналаар ээлжит бус зөвлөгөөнийг зарлан хуралдуулж болно.

25.4. Шүүгчдийн зөвлөгөөн хуралдааныхаа дэгийг өөрөө тогтооно.

25.5.Шүүгчдийн зөвлөгөөн энэ хуулийн 25.2-т заасан асуудлыг тухайн зөвлөгөөнд оролцсон шүүгчдийн олонхийн саналаар шийдвэрлэж тогтоол гаргах бөгөөд уг тогтоолын биелэлтийг Ерөнхий шүүгч зохион байгуулна.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ ШҮҮХ ЭРХ МЭДЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАТАЛГАА

26 дугаар зүйл.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангах баталгаа

26.1.Шүүхийн бие даасан байдлыг хангах улс төр, эрх зүй, эдийн засгийн болон бусад баталгаа, нөхцөлийг төрөөс хангана.

27 дугаар зүйл.Шүүхийн улс төр, эрх зүйн баталгаа

27.1.Төрийн бүх шатны байгууллага, албан тушаалтан, улс төрийн нам, хуулийн этгээд, иргэн хэн боловч шүүгчээс шүүн таслах үүргээ хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгөөс оролцох, шууд болон шууд бусаар нөлөөлөхийг хориглоно.

27.2.Шүүхийн байранд шүүн таслах үйл ажиллагаанаас өөр үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

27.3.Шүүгч, шүүх бүрэлдэхүүний хэрэг, маргаан шийдвэрлэхдээ гаргасан алдааны улмаас бусдад учирсан хохирлыг төр хариуцаж, улсын төсвөөс нөхөн төлнө.

27.4.Шүүхийг үл хүндэтгэсэн, шүүн таслах үйл ажиллагаанд саад учруулсан, шүүхийн шийдвэрийг үл биелүүлсэн, шүүгч, иргэдийн төлөөлөгч, шийдвэр гүйцэтгэгчийг гүтгэсэн гэм буруутай этгээдэд хуулийн хариуцлага хүлээлгэж, зөрчигдсөн эрх, нэр төрийг сэргээнэ.

27.5.Шүүгч болон шүүн таслах үйл ажиллагаанд туслах чиг үүрэгтэй ажилтан нь улс төрийн нам, хөдөлгөөний гишүүн байхыг хориглоно.

28 дугаар зүйл.Шүүхийн эдийн засгийн баталгаа

28.1.Бүх шатны шүүхийн шүүгчийн орон тоо, төсөв, санхүү нь шүүхийн бие даасан, шүүгчийн хараат бус байдлыг хангаж, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэхэд хүрэлцээтэй байна.

28.2.Шүүх нь бие даасан төсөвтэй байх бөгөөд Монгол Улсын шүүхийн төсөв нь улсын нэгдсэн төсвийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна.

28.3.Шүүхийн ерөнхий зөвлөл нь бүх шатны шүүхийн үйл ажиллагааны болон хөрөнгө оруулалтын төсвийг төлөвлөн Улсын Их Хуралд шууд өргөн мэдүүлнэ.

28.4.Шүүхийн үйл ажиллагааны төсвийг өмнөх жилийнхээс бууруулахыг хориглоно.

28.5.Шүүх нь гадаад, дотоодын хувь хүн, хуулийн этгээдээс аливаа хэлбэрээр хандив, санхүүгийн туслалцаа авахыг хориглох бөгөөд үүнд Монгол Улсын олон улсын гэрээгээр нийлүүлэх эд хөрөнгө, зээл, тусламж, олон улсын болон хүмүүнлэгийн тусламжийн төсөл, хөтөлбөр хамаарахгүй.

29 дүгээр зүйл.Шүүхийн зохион байгуулалтын баталгаа

29.1.Шүүх өөрийн байртай байна.

29.2.Шүүх хуралдааныг зөвхөн шүүх хуралдааны танхимд хийнэ.

29.3.Шүүх, шүүгч нь үйл ажиллагаагаа хараат бусаар явуулахад шаардагдах байнгын болон нүүдэллэн ажиллах байр, иргэдийг хүлээн авах болон шүүх хуралдааны танхим, тээвэр, холбоо, мэдээллийн болон тусгай зориулалтын техник хэрэгсэл, тавилга, тоног төхөөрөмж, хамгаалалтаар хангагдсан байх бөгөөд тэдгээрийн стандарт, нөхцөлийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тогтооно.

30 дугаар зүйл.Шүүхийн аюулгүй байдлын баталгаа

30.1.Шүүхийн байр төрийн хамгаалалтад байна.

30.2.Шүүх хуралдааны дэгийг сахиулах, шүүх бүрэлдэхүүн, шүүгч, шүүх хуралдаанд оролцогчдын аюулгүй байдлыг хангах, шүүгдэгчийг хуяглан хүргэх, шүүхийн дуудлагаар ирэхгүй байгаа шүүгдэгч, гэрч, шүүхээс оргон зайлсан яллагдагч, шүүгдэгчийг эрэн сурвалжлах үүргийг цагдаагийн байгууллага гүйцэтгэнэ.

30.3.Энэ хуулийн 30.2-т заасан үүргийг гүйцэтгэх журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран батална.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

31 дүгээр зүйл.Шүүхийн шийдвэр

31.1.Шүүх шийдвэрээ Монгол Улсын нэрийн өмнөөс гаргана.

31.2.Шүүхийн шийдвэр, түүний үндэслэлийг бичих стандарт, журмыг Шүүхийн ерөнхий зөвлөл тогтооно.

31.3.Шүүх захиргааны зөрчил, хэрэг, маргааныг хянан хэлэлцээд дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

31.3.1.анхан шатны шүүх шийтгэх ба цагаатгах тогтоол, шүүхийн шийдвэр, шүүгч шийтгэвэр;

31.3.2.давж заалдах шатны шүүх магадлал;

31.3.3.хяналтын шатны шүүх тогтоол.

31.4.Энэ хуулийн 31.3-т зааснаас бусад тохиолдолд хэрэг, маргааныг хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбогдуулан шүүх тогтоол, шүүгч захирамж гаргана.

31.5.Шүүх хамтын зарчмаар хэрэг, маргааныг хянан хэлэлцэхдээ олонхийн саналаар шийдвэр гаргах ба цөөнх болсон шүүгч тусгай саналаа, хэрэв хэд хэдэн шүүгч бол тусгай саналаа нэгтгэж шүүхийн шийдвэрт хавсаргана.

31.6.Бүх шатны шүүх шийдвэрээ энэ хуулийн 31.5-т заасан тусгай саналын хамт өөрийн цахим хуудсанд заавал байрлуулах бөгөөд хэвлэн нийтэлж болно.

32 дугаар зүйл.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх

32.1.Шүүхийн шийдвэрийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт оршин суугаа хувь хүн, үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн этгээд заавал биелүүлэх үүрэгтэй.

32.2.Шүүхийн шийдвэрийг хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр биелүүлээгүй бол хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу албадан гүйцэтгэнэ.

32.3.Шүүхийн хуулийн хүчин төгөлдөр шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хууль ёсоор биелүүлэхээс санаатайгаар зайлсхийсэн буюу үл тоомсорлосон, гүйцэтгэлийг санаатайгаар тасалдуулсан этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

32.4.Шүүхийн хуулийн хүчин төгөлдөр шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хууль зүйн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хариуцна.

32.5.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлтэй холбогдсон харилцааг хуулиар зохицуулна.

33 дугаар зүйл.Шүүн таслах ажиллагаа явуулах хэл

33.1.Шүүн таслах ажиллагааг монгол хэлээр явуулна.

33.2.Монгол хэл мэдэхгүй хүн хэргийн баримт сэлтийг хэлмэрчлүүлэн бүрэн танилцах боломжоор хангагдах болон шүүх хуралдаан дээр эх хэлээрээ үг хэлэх эрхтэй.

34 дүгээр зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

34.1.Энэ хуулийг 20... оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ